

CS

CS

CS



KOMISE EVROPSKÝCH SPOLEČENSTVÍ

V Bruselu dne 14.10.2009
KOM(2009) 534 v konečném znění

SDĚLENÍ KOMISE RADĚ A EVROPSKÉMU PARLAMENTU

Kosovo* – naplňování evropské perspektivy

* Podle rezoluce Rady bezpečnosti OSN č. 1244/1999.

1. ÚČEL SDĚLENÍ

Ve strategii rozšíření z roku 2008 Komise oznámila, že předloží studii proveditelnosti týkající se Kosova¹. V prosinci 2008 Rada přivítala návrh Komise předložit studii, v níž posoudí prostředky, kterými lze podpořit politický a sociálně ekonomický rozvoj Kosova. Uvedla rovněž, že EU je připravena podpořit politický a hospodářský vývoj Kosova jasnou evropskou perspektivou, která by byla v souladu s evropskou perspektivou celého regionu.

V dubnu 2005 vydala Komise sdělení o Kosovu² a o vývoji v Kosovu členské státy pravidelně informuje. Účelem tohoto sdělení je vyhodnotit vývoj od vydání tohoto sdělení, pojmenovat problémy, s nimiž se Kosovo potýká na cestě do Evropy, potvrdit opatření, jaká by měla k vyřešení těchto výzev přijmout, a navrhnout nástroje Společenství na podporu jeho politického a sociálně ekonomického rozvoje. Vzhledem k tomu, že Kosovo sdílí evropskou perspektivu s ostatními zeměmi západního Balkánu, má regionální kontext obzvláštní význam. Kosovo potřebuje udržovat krok s vývojem v regionu, aby byl podpořen hospodářský růst a politická stabilita. To je jak v zájmu Kosova, tak zemí západního Balkánu a Evropské unie jako celku.

Kosovo vyhlásilo dne 17. února 2008 nezávislost, kterou k dnešnímu dni uznalo 62 zemí. Přijalo také ústavu, která vychází z komplexního návrhu na řešení statusu Kosova. Na provádění tohoto návrhu dohlíží mezinárodní civilní zástupce³.

Byla provedena restrukturalizace mise OSN v Kosovu. Nadále platí rezoluce Rady bezpečnosti OSN 1244/99. V současnosti je úkolem mise monitorování a podávání zpráv, podpora vnějšího zastupování Kosova a dialogu mezi Prištinou a Bělehradem, jakož i činnosti související s praktickými otázkami v oblastech Kosova se srbskou většinou⁴.

Na žádost Valného shromáždění OSN připravuje Mezinárodní soudní dvůr poradní stanovisko k tomu, zda je vyhlášení nezávislosti Kosova v souladu s mezinárodním právem, které by mělo být k dispozici v roce 2010.

2. ZÁVAZEK EU VŮČI KOSOVU

Členské státy EU určují, jaké budou jejich vztahy s Kosovem, v souladu s vnitrostátní praxí a mezinárodním právem. Nezávislost Kosova uznalo 22 členských států EU. Ke statusu Kosova neexistuje společný postoj, což ale nebrání EU v přijetí důležitých závazků vůči této zemi.

EU jmenovala svého zvláštního zástupce⁵, jehož úkolem je poskytovat poradenství a podporu politickému procesu v Kosovu a zajišťovat soulad a soudržnost činnosti EU. EU také do Kosova vyslala svou dosud nejrozsáhlejší civilní misi EBOP⁶. EULEX monitoruje Kosovo, poskytuje odborné vedení a poradenství v otázkách právního státu, zejména těch, které se

¹ Podle rezoluce Rady bezpečnosti OSN 1244/1999.

² Evropská budoucnost pro Kosovo (KOM(2005) 156, 20.4.2005).

³ Mezinárodní civilní zástupce podává zprávy mezinárodní řídicí skupině pro Kosovo.

⁴ Zpráva generálního tajemníka OSN o prozatímní misi Organizace spojených národů v Kosovu (UNMIK) předložená členům Bezpečnostní rady na zasedání dne 12. června 2008.

⁵ Společná akce Rady 2008/123/SZBP ze dne 4. února 2008.

⁶ Společná akce Rady 2008/124/SZBP ze dne 4. února 2008.

týkají policie, soudního systému a celních orgánů, přičemž si ponechává určité výkonné pravomoci.

Kosovo se účastní evropského procesu stabilizace a přidružení západního Balkánu. V březnu 2007 byla vytvořena posílená organizační struktura mechanismu sledování procesu stabilizace a přidružení, která zajišťuje pravidelný dialog na téma inovace, vnitřní trh, řádná správa věcí veřejných, zemědělství, hospodářství a infrastruktura. V rozhodnutí ze dne 18. února 2008⁷ stanovila EU priority evropského partnerství pro reformy v Kosovu.

V červenci 2008 uspořádala Komise pro Kosovo dárcovskou konferenci, na níž byla přislíbena částka ve výši 1,2 miliardy EUR včetně více než 500 milionů EUR z rozpočtu Společenství. EU a její členské státy přislíbily téměř 800 milionů EUR. Kosovo nadále využívá finanční pomoci ES v rámci nástroje předvstupní pomoci, programu CARDS⁸, nástroje stability a dalších iniciativ. Nadále je způsobilé pro makrofinanční pomoc.

3. POKROK KOSOVA NA CESTĚ DO EVROPY

Komise se ve sdělení s názvem „Evropská budoucnost pro Kosovo“ z roku 2005 zaměřila na ekonomické aspekty rozvoje Kosova, budování institucí a regionální kontext. V těchto oblastech dosáhlo Kosovo od roku 2005 určitého pokroku, některé významné problémy však přetrvávají.

Zprávy o pokroku, které předkládá Komise od roku 2006, potvrzují, že Kosovo učinilo pokrok ve sbližování svých právních předpisů s evropskými standardy. Pokrokem na cestě k udržitelnému fiskálnímu rámci v Kosovu bylo v roce 2008 a 2009 předložení střednědobého výdajového rámce na období 2009–2011. V červnu 2009 se Kosovo stalo členem Mezinárodního měnového fondu a Světové banky. Důležitým krokem ke zlepšení koordinace dárcovské pomoci Kosovu a jeho snahy o sbližování s EU se stalo zřízení Úřadu pro koordinaci rozvoje a evropskou integraci v roce 2008. Kosovo se účastní práce na Paktu o stabilitě a na jeho nahrazení Radou pro regionální spolupráci a zapojilo se také do řady iniciativ regionální spolupráce⁹.

Při sbližování právních předpisů s EU však musí Kosovo doplnit přijímání právních předpisů s jejich odpovídajícím prováděním a vymáháním. Kosovo má rozsáhlou stínovou ekonomiku. Problematickými oblastmi stále zůstává řízení hospodářství, regulační rámec a podnikatelské prostředí. Podniky v Kosovu mají nedostatek exportních kapacit. Kosovo potřebuje zvýšit účinnost svého systému sociální ochrany a jeho dosah a vytvořit strategičtější přístup k zaměstnanosti. Veřejná správa v této zemi stále nefunguje odpovídajícím způsobem. Při účasti na regionálních fórech se potýká s rostoucími problémy. Středoevropská dohoda o volném obchodu nebyla schopna vyřešit blokádu vývozu z Kosova do Srbska a tranzitní obchod s Bosnou a Hercegovinou.

⁷ Rozhodnutí Rady 2008/213/ES.

⁸ Pomoc Společenství pro obnovu, rozvoj a stabilizaci.

⁹ Kosovo se účastní smlouvy o Energetickém společenství, dohody o vytvoření společného evropského leteckého prostoru, dopravní observatoře pro jihovýchodní Evropu, Středoevropské dohody o volném obchodu a Evropské charty pro malé podniky. Kosovo se připojilo k iniciativě pro širokopásmové připojení v jihovýchodní Evropě (bSEE), iniciativě pro rozvoj elektroniky v jihovýchodní Evropě (eSEE), Regionálnímu institutu pro veřejnou správu, Iniciativě pro spolupráci v jihovýchodní Evropě, dvěma iniciativám regionální spolupráce (RENA a ECENA) a k iniciativě „Investment Compact“. Tento výčet není úplný.

4. PERSPEKTIVA EU PRO KOSOVO – VÝSLEDKY

EU opakovaně potvrdila, že Kosovo sdílí evropskou perspektivu s ostatními zeměmi regionu. Evropská rada v prosinci 2007 potvrdila, že EU je připravena podpořit hospodářský a politický vývoj Kosova, a nabízí jasnou evropskou perspektivu v souladu s evropskou perspektivou celého regionu. V únoru 2008 Rada znovu potvrdila svůj závazek poskytnout plnou a účinnou podporu evropské perspektivě pro západní Balkán a požádala Komisi, aby s využitím nástrojů Společenství podpořila hospodářský a politický vývoj Kosova a navrhla konkrétní opatření pro širší region s cílem pokročit tímto směrem. V prosinci 2008 EU znovu zdůraznila, že je připravena podpořit politický a hospodářský vývoj Kosova jasnou evropskou perspektivou, která by byla v souladu s evropskou perspektivou v celém regionu.

V evropské integraci dosáhl region značného pokroku. Všechny země sjednaly s EU dohody o stabilizaci a přidružení. Chorvatsko a Bývalá jugoslávská republika Makedonie získaly status kandidátské země. Na žádost Rady Komise připravuje stanovisko k žádosti o členství, kterou zaslala Černá Hora. Rada obdržela žádost o členství od Albánie. V zájmu politické stability a hospodářského růstu regionu je nezbytné, aby Kosovo s tímto vývojem udrželo krok.

Ve sdělení „Západní Balkán: posilování evropské perspektivy“¹⁰ z března 2008 určila Komise nástroje Společenství, které by podpořily demokratické reformy, hospodářský pokrok a dobré sousedské vztahy. Kosovo se potýká s řadou významných problémů, k jejichž řešení by nástroje Společenství mohly přispět. Do jaké míry je může využít, záleží na pokroku při provádění reforem. Kosovo musí zkonsolidovat svůj evropský program, zajistit udržitelný sociálně ekonomický rozvoj, posílit sbližování odvětví a konstruktivně se účastnit regionální spolupráce. EU může Kosovu s tímto úkolem pomoci.

Komise vítá, že i přes rozdílné postoje členských států ke statusu Kosova poskytují odlišné postoje k uznání této země, a zároveň jednotnost v závazcích základ, díky němuž je možné konstruktivně dosahovat pokroku. V souladu se závěry Rady souhlasí EU s opatřeními na podporu politického a hospodářského vývoje Kosova, aniž by byl dotčen postoj jednotlivých členských států EU k jeho statusu.

5. KONSOLIDACE EVROPSKÉHO PROGRAMU KOSOVA

Kosovo opakovaně potvrdilo své odhodlání pokročit se svým evropským programem. Sbližování s právními předpisy EU je nadále hnací silou pro provádění reforem v Kosovu. V dubnu 2008 přijalo Kosovo plán evropské integrace. V srpnu 2009 aktualizovalo akční plán evropského partnerství.

Ze závěrů zprávy o pokroku Kosova za rok 2009 vyplývá, že se tato země potýká se značnými obtížemi. Kosovo musí dosáhnout dalšího pokroku při vytváření a upevňování právního státu a potřebuje zlepšit fungování a nezávislost svého soudnictví. Musí vykázat konkrétní výsledky v boji proti korupci, praní špinavých peněz a organizované trestné činnosti. Musí rovněž posílit kapacitu, nezávislost a profesionalitu veřejné správy a zlepšit podnikatelské prostředí včetně regulace, dohledu a řízení podniků. Dále musí zajistit, aby jmenování vedoucích úředníků ve státní správě bylo plně transparentní a aby se při zadávání veřejných zakázek dodržovala kritéria nezávislosti, objektivity a transparentnosti. Musí také vytvořit udržitelnou makroekonomickou a fiskální politiku.

¹⁰ Západní Balkán: posilování evropské perspektivy (KOM(2008) 127, 5.3.2008).

Musí rovněž zajistit, aby volby do místních zastupitelství naplánované na listopad 2009 proběhly spravedlivým a transparentním způsobem. Příslušníci menšin musí být plně začleněni do procesu decentralizace. Kosovo musí zlepšit ochranu srbské i dalších menšin a posílit dialog a proces usmířování mezi různými společenstvími. Je třeba posílit sociální soudržnost. Kosovo potřebuje vytvořit účelnou a účinnou veřejnou správu. Při přípravě právních předpisů má Kosovo plně a včas využívat odborných poznatků na mezinárodní úrovni, které má k dispozici. Prioritou musí být zajištění řádného provádění přijatých právních předpisů, včetně přidělení odpovídajícího počtu zaměstnanců a vybavení. Je nezbytné, aby Kosovo přistupovalo konstruktivním a pragmatickým způsobem k regionální spolupráci.

Komise navrhuje, aby na podporu právního státu, veřejné správy a úsilí o zlepšení podnikatelského prostředí v Kosovu byl využit nástroj předvstupní pomoci, zejména prostřednictvím twinningových programů. Bude rovněž zvaženo poskytnutí podpory na infrastrukturu.

6. PŘÍBLÍŽENÍ EU OBČANŮM KOSOVA

Řada zemí v regionu dosáhla značného pokroku v oblasti svobody pohybu. Výměnou za uzavření dohod o zpětném přebírání osob mohou využívat výhod plynoucích z dohod o usnadnění udělování víz s EU. Plány pro uvolnění vízového režimu poskytují klíčové pokyny k takovým otázkám, jako je bezpečnost dokladů, boj proti organizované trestné činnosti, migrace a bezpečnost na hranicích. Pokrok byl sledován a hodnocen prostřednictvím dialogu na úrovni vyšších úředníků. Perspektiva bezvízového cestování je pro tyto země silnou motivací, aby pokračovaly v provádění reforem. Komise proto navrhuje, aby odpovídající nařízení¹¹ bylo změněno s cílem umožnit od ledna 2010 občanům Bývalé jugoslávské republiky Makedonie, Černé Hory a Srbska bezvízové cestování do EU. Občané Albánie a Bosny a Hercegoviny by také mohli mít tuto možnost, jakmile tyto země splní zbývající požadavky.

Kosovo začalo vydávat vlastní pasy v červenci 2008. Bylo zjednodušeno vyřizování žádostí jednotlivých občanů Kosova o vízum. Většina členských států EU využívá možností nabízených právními předpisy EU a zjednodušila vydávání krátkodobých víz osobám s trvalým pobytem v Kosovu.

Občané Kosova by měli více využívat výhod, které přináší sblížení s EU, včetně možnosti bezvízového cestování v EU. To je možné, pouze pokud Kosovo dokáže zajistit provedení příslušných reforem a dodržování patřičných pravidel a postupů, aby bylo na co nejnižší možnou míru sníženo související bezpečnostní riziko pro členské státy EU. Základem těchto reforem je řádné fungování dohod o zpětném přebírání osob. Kosovo musí přizpůsobit své právní předpisy, posílit svou správní kapacitu pro zpracovávání žádostí o zpětné převzetí a provést účinnou strategii opětovného začleňování. Je rovněž potřebné, aby posílilo zabezpečení svých hranic a zajistilo vedení občanského rejstříku a vydávání dokladů.

Komise navrhuje pokračovat strukturovaným způsobem kupředu, aby se kosovští občané přiblížili EU, a to prostřednictvím vízového dialogu s perspektivou případného uvolnění vízového režimu, až budou provedeny nezbytné reformy. Po důkladném posouzení navrhuje Komise vypracovat souhrnnou strategii, kterou by se řídilo Kosovo při svém úsilí o splnění

¹¹ Nařízení Rady (ES) č. 539/2001.

požadavků EU týkajících se uvolnění vízového režimu. Tato strategie stanoví referenční hodnoty pro měření pokroku dosaženého Kosovem v rámci dialogu o uvolnění vízového režimu a bude předložena Radě pro informaci.

Komise bude pravidelně posuzovat pokrok, jakého Kosovo dosáhlo při provádění této strategie, prostřednictvím hodnotících misí odborníků členských států a Komise. Komise poskytne Kosovu při provádění této strategie technickou a finanční podporu. V souvislosti s prosazováním zásad právního státu a v návaznosti na činnosti mise EULEX Komise dále prozkoumá možnost zapojení Kosova do iniciativ spolupráce v trestních věcech na regionální úrovni. Pravidla pro spolupráci Kosova s Europolem, Eurojustem a agenturou Frontex a účast na jejich práci si vyžaduje dalšího posouzení. Je možné, že bude potřebná účast mise EULEX¹².

7. UDRŽITELNÝ SOCIÁLNĚ EKONOMICKÝ ROZVOJ V KOSOVU

Sociální a politická stabilita v Kosovu závisí na udržitelném hospodářském rozvoji a posílení sociální soudržnosti. Vzhledem ke své omezené integraci do globálních trhů bylo Kosovo poměrně nedotčeno globální hospodářskou krizí. Předpokládá se však, že se sníží příliv přímých zahraničních investic a peněžních převodů a také, že se výrazně sníží míra veřejných investic, protože příjmy státního rozpočtu se nacházejí pod stále větším tlakem. Podle prognóz by se rozpočtový schodek rozpočtu Kosova měl v roce 2009 zvýšit na 7 % HDP.

Tato země se potýká se závažnými hospodářskými problémy. Podle údajů Mezinárodního měnového fondu činí v Kosovu HDP na obyvatele 1 726 EUR, což je 6,9 % průměru 27 států EU. Kosovo nadále vykazuje značný deficit obchodu se zbožím a službami. Jeho celkový obchodní deficit v roce 2009 se odhaduje na 43 % HDP. Velká vnější nerovnováha odhaluje nedostatečně rozvinutou domácí výrobní kapacitu a poukazuje na výrazná zranitelná místa.

Kromě provádění udržitelných makroekonomických politik potřebuje Kosovo vyřešit omezení na straně nabídky, například nedostatky v infrastruktuře, výpadky energie, vysoké kapitálové náklady a nedostatek kvalifikované pracovní síly. Je naprosto nezbytné, aby se zlepšila konkurenceschopnost kosovského hospodářství, zvýšila jeho produktivita a posílilo odvětví vývozu.

7.1. Obchod

Obchod a obchodní kapacity jsou nezbytné pro přilákání investic, podporu růstu a zajištění sociálně ekonomického rozvoje. EU je hlavním obchodním partnerem Kosova. Obchodní preference ES byly Kosovu poskytnuty podle autonomních obchodních opatření ES¹³. Tyto preference nicméně vyprší na konci roku 2010. S Kosovem není v současnosti uzavřena dohoda o stabilizaci a přidružení (DSP) ani prozatímní dohoda (PD). Postupný vstup v platnost příslušných dohod o stabilizaci a přidružení a prozatímních dohod¹⁴ s ostatními zeměmi západního Balkánu a ukončení stávajícího preferenčního režimu bude proto mít za

¹² Europol: článek 42 Úmluvy o Europolu a akt Rady ze dne 3. listopadu 1998; Eurojust: článek 26a rozhodnutí 2002/187/ES ve znění posledních úprav; Frontex: článek 14 nařízení Rady (ES) č. 2007/2004 ve znění nařízení (ES) č. 863/2007.

¹³ Nařízení Rady (ES) č. 2007/2000 ve znění nařízení Komise (ES) č. 407/2008 ze dne 7. května 2008.

¹⁴ Bývalá jugoslávská republika Makedonie (DSP – duben 2004), Černá Hora (PD – leden 2008), Bosna a Hercegovina (PD – červenec 2008) a Albánie (DSP – duben 2009). DSP se Srbskem byla podepsána v dubnu 2008.

následek zhoršení pozice Kosova při obchodování, a to jak v absolutním, tak relativním vyjádření. Kosovo dále nemůže využívat výhod plynoucích z diagonální kumulace původu mezi členskými státy EU a většinou stran DSP, což omezuje možnost vzájemného doplňování regionálních trhů. Tato skutečnost rovněž snižuje přitažlivost Kosova v očích zahraničních investorů a omezuje schopnost kosovských výrobců vyvážet do EU.

Aby Kosovo mohlo nadále využívat stávajícího preferenčního režimu, bylo by třeba jej prodloužit. Platnost takového prodloužení by byla nicméně pouze dočasná. Pokud by obchodní vztahy mezi EU a Kosovem byly založeny výlučně na autonomních obchodních preferencích, nenabízelo by to dostatečnou perspektivu udržitelného hospodářského rozvoje Kosova. Takovou perspektivu lze zajistit pouze prostřednictvím obchodní dohody mezi Evropským společenstvím a Kosovem.

Obchodní dohoda nabízí Kosovu i EU výrazné výhody. Poskytuje právní rámec zajišťující investorům stabilitu a předvídatelnost. Má také poměrně širokou oblast působnosti, protože zaručuje přístup na trh spolu s pokrokem v oblasti práv duševního vlastnictví, hospodářské soutěže, souladu norem a spolupráce v administrativě. Výhled na uzavření dohody bude pro Kosovo znamenat výraznou motivaci k tomu, aby pokročilo v provádění reformy ve všech oblastech, které mají vliv na vnitřní trh, včetně správní kapacity. Bude se rovněž od Kosova vyžadovat, aby provádělo účinnou obchodní politiku a správu hranic. V neposlední řadě je dohoda podmínkou k tomu, aby se Kosovo mohlo účastnit diagonální kumulace původu mezi členskými státy EU a stranami DSP.

Ke sjednání a provádění obchodní dohody Kosovo však dosud není připraveno. Například je nezbytné připravit správní kapacitu, aby bylo zajištěno účinné provádění antitrustové politiky a regulace státních podpor. Pokud jde o práva duševního vlastnictví, byly vytvořeny klíčové prvky právních předpisů v oblasti práv průmyslového vlastnictví, nicméně Kosovo ještě potřebuje vybudovat základní správní kapacitu, aby bylo zajištěno jejich dodržování. Potřebuje také dosáhnout výrazného pokroku při harmonizaci a prosazování právních předpisů v oblasti autorských práv. Obdobného pokroku musí dosáhnout při vytváření legislativních a institucionálních struktur pro obchod se zbožím, včetně hygienických a rostlinolékařských záležitostí. Je třeba, aby byl účinně používán institucionální rámec k zajištění odpovídajícího schvalování, certifikace, normování a dohledu nad trhem.

Komise posoudí, jakého pokroku dosáhlo Kosovo při zvyšování své kapacity a provádění reformy v oblastech, jež jsou pro uzavření obchodní dohody nejdůležitější a určí, jaká opatření by mělo Kosovo přijmout. Jakmile Kosovo splní příslušné požadavky, navrhne Společenství směrnice pro jednání, aby bylo možné v patřičnou dobu zahájit jednání o obchodní dohodě. Aby byly obchodní vztahy udržovány na současné úrovni, zatímco se bude očekávat pokrok na cestě k uzavření obchodní dohody, připraví Komise rozšíření autonomních obchodních opatření. Kosovo bude jako účastník procesu stabilizace a přidružení zahrnuto do rozšíření celoevropsko-středomořské kumulace pravidel původu na země západního Balkánu prostřednictvím celoevropsko-středomořských preferenčních pravidel původu.

7.2. Makroekonomická a fiskální udržitelnost

Pro rozvoj Kosova je klíčový udržitelný makroekonomický a fiskální rámec. Aby bylo tohoto cíle dosaženo, podpořila EU a ostatní dárci vytvoření střednědobého výdajového rámce. Tento rámec se stal základním prvkem rozpočtového cyklu této země.

V roce 2008 zahájilo Kosovo spolu s Komisí v úzké spolupráci s MMF mechanismus dohledu nad veřejnými financemi, v jehož rámci se provádějí konzultace. Tento mechanismus pomáhá Kosovu při přípravě hladké integrace do stávajících hospodářských a fiskálních rámců EU pro monitorování. Kosovo potřebuje rozvinout kapacitu k provádění soudržného a koordinovaného souboru makroekonomických a fiskálních politik. V závislosti na dosaženém pokroku bude Kosovo vyzváno k účasti na pravidelném podávání hospodářských a fiskálních zpráv, které bylo stanoveno pro západní Balkán, a k předložení střednědobého hospodářského a fiskálního programu. Komise bude nadále podporovat Kosovo ve snaze pokročit v tomto směru a bude s ním konat pravidelný dialog, aby byl monitorován hospodářský vývoj.

7.3. Rozvoj soukromého sektoru

Malé a střední podniky se podle odhadů podílejí 40 % na HDP Kosova, zaměstnávají 60 % pracovní síly a představují 99 % všech podniků v této zemi. Tyto podniky hrají klíčovou roli při zvyšování produktivity a inovací a při vytváření pracovních míst. Je třeba zlepšit podporu tohoto sektoru, aby bylo motivováno podnikání a neformální podnikatelské aktivity transformovány do oficiálních podniků.

Kosovo by mělo prospěch z programů zaměřených na zvýšení konkurenceschopnosti svého hospodářství, jejichž náplní by bylo zavádění nových technologií, zvyšování produktivity, snižování nákladů na pracovní sílu a vytváření pracovních míst. Takové programy by měly přispět k větší transparentnosti regulace podnikání, včetně udělování licencí, povolení, certifikace, účinného a nezávislého dozoru, a měly by nabídnout pomoc při navazování kontaktů.

Kosovo potřebuje pokročit s privatizací. Kosovo by mělo prospěch z dalšího rozvoje institucí pro mikrofinancování, aby byly podpořeny malé podniky v odvětvích s růstovým potenciálem, včetně zemědělství, agroturistiky, malovýroby a městských služeb.

Kosovo by mělo prospěch z členství v Evropské bance pro obnovu a rozvoj a z vyššího objemu půjček od Evropské investiční banky. Podnikatelské prostředí v Kosovu a především malé a střední podniky v této zemi by měly prospěch z větší účasti na příslušných iniciativách EU, včetně Evropské charty pro malé podniky, programu pro podnikání a inovace, iniciativy „Small Business Act“ a sedmého Rámcového programu pro výzkum. Splní-li Kosovo nezbytné požadavky, Komise navrhne, aby se účastnilo činností v rámci uvedených iniciativ, k čemuž mu bude případně poskytnuta technická a finanční pomoc.

7.4. Politika zaměstnanosti a sociální politika

Velmi vysoká míra nezaměstnanosti v Kosovu, která se v roce 2008 odhaduje asi na 40 %, představuje vážnou překážku rozvoje hospodářství. Obzvláštním problémem je nezaměstnanost mládeže, která dosahuje asi 75 %. Kosovo potřebuje řešit nezaměstnanost strategicky, prostřednictvím řady pečlivě koordinovaných opatření. Je třeba zvýšit kapacitu středisek pro zprostředkování práce, jakož i dále rozvíjet vazby na vysoké školy a jiné školy, aby byla překlenuta mezera mezi vzděláním a pracovním místem. Kosovo by mělo prospěch ze zavedení režimů motivujících práceschopné příjemce sociální podpory k nalezení práce.

EU může být Kosovu nápomocna v jeho úsilí umožnit všem svým občanům přístup k zaměstnání, zlepšit dialog se sociálními partnery a občanskou společností a lépe směřovat politiku zaměstnanosti a sociální politiku. Komise tedy předloží studii s názvem „Sociální ochrana a sociální začlenění v Kosovu“, která pomůže Kosovu s přípravou na lepší koordinaci politiky zaměstnanosti a sociální politiky. Komise navrhuje, aby bylo Kosovo začleněno do

programu Progress¹⁵, k němuž mají přístup i země západního Balkánu. Bude podporovat účast Kosova na regionální spolupráci v oblasti politiky zaměstnanosti a sociální politiky, a to v rámci sítě jihovýchodní Evropy pro politiku zaměstnanosti a sociální politiku a sítě jihovýchodní Evropy pro veřejné zdravotnictví. Komise navrhuje spolupráci se sekretariátem iniciativy Desetiletí romské integrace, aby se rozvinulo přidružení Kosova a podpořilo jeho úsilí o začlenění příslušníků menšin do opatření sociální ochrany a začlenění.

7.5. Vzdělávání, odborná příprava a výzkum

Kosovo má mladé obyvatelstvo s věkovým průměrem 26 let. Asi jedna třetina obyvatelstva je mladší 15 let a více než polovina je mladší 25 let. V příštích pěti letech dosáhne produktivního věku 200 000 osob, které vstoupí na trh práce. Vzhledem k vysoké míře nezaměstnanosti mladých lidí je vzdělávání klíčovou prioritou Kosova.

Kosovo potřebuje zvýšit vzdělávací standardy, snížit míru předčasného ukončování školní docházky a vytvořit otevřenější vzdělávací systém. Obzvláštní důraz by měl být kladen na zlepšení kvalifikace vyučujících, zlepšení úrovně vzdělávacích zařízení a na to, aby ve školách a na vysokých školách byly vzdělávání žáci ze všech komunit. Středoškolská odborná příprava, odborná příprava dospělých a celoživotní vzdělávání vyžadují vyšší financování. Učební osnovy by měly být zaměřeny na nalezení profesního uplatnění.

Prostřednictvím programu Tempus bude nadále poskytována podpora na reformu vyššího vzdělávání v Kosovu. Projekty začala kromě univerzity v Prištině předkládat i univerzita v Mitrovici. Univerzity, studenti, učitelé, mládež i mládežnické organizace v Kosovu musí plně využívat možností, jaké nabízejí programy Erasmus Mundus a Mládež v akci. Komise navrhuje zvýšit financování programů Tempus, Erasmus Mundus a Mládež v akci z nástroje předvstupní pomoci, v případě nutnosti omezit přiděly prostředků a více zapojovat způsobilé subjekty.

Komise spolu s Kosovem posoudí další možnosti a způsoby přidružení kosovských vzdělávacích ústavů k činnostem programu celoživotního učení. Spolu s Evropskou nadací odborného vzdělávání posoudí také možnost, jak zvýšit činnost této nadace v Kosovu a zlepšit povědomí o činnostech, které EU provádí v oblasti vzdělávání. V rámci mechanismů pro zajištění kvality zahájí Komise s orgány Kosova dialog, jehož cílem je podpořit zlepšení kvality učebních osnov pro všechny komunity. Posoudí rovněž, jakým způsobem může podpořit vytvoření katedry evropských studií na univerzitě v Prištině.

Pro sociálně ekonomický rozvoj Kosova je důležité provádění výzkumných činností, které poskytuje příležitost k zintenzivnění regionální spolupráce. Západní Balkán je přidružen k 7. Rámcovému programu EU pro výzkum. Kosovo má nárok na to, aby se účastnilo jako partnerská země mezinárodní spolupráce. Pro 7. Rámcový program jmenovalo kontaktní místo a pracuje na národním akčním plánu, aby posílilo svou výzkumnou kapacitu. Účast Kosova na činnostech EU v oblasti výzkumu se musí dále rozvíjet a zvyšovat¹⁶.

¹⁵ Program Společenství pro zaměstnanost a sociální solidaritu.

¹⁶ Kosovo je na seznamu partnerských zemí mezinárodní spolupráce připojenému k pracovním programům 7. rámcového programu pro výzkum a technologický rozvoj.

7.6. Kultura a Evropa pro občany

Úcta ke kulturnímu a náboženskému dědictví je podstatným prvkem pro usmíření, obnovení důvěry a stabilitu. Může rovněž výrazně přispět k sociálně ekonomickému rozvoji Kosova. Při ochraně kulturního a náboženského dědictví dosáhlo Kosovo pokroku. Jeho účast v Lublaňském procesu, v Komisi pro provádění rekonstrukcí a Technickém fóru pro kulturní dědictví byla přínosná a je třeba, aby pokračovala. Je nezbytné, aby Kosovo navázalo na své investice do tohoto sektoru v rámci komplexní strategie rozvoje. Do vytváření i provádění této strategie musí být zapojeny všechny zúčastněné strany. Je zejména potřeba věnovat zvláštní pozornost řešení neregulované činnosti v kulturních památkách či jejich blízkosti.

Několik zemí západního Balkánu je zapojeno do programů „Kultura“ a „Evropa pro občany“. Účast v těchto programech vychází z rámcové dohody o obecných zásadách účasti těchto zemí na programech Společenství. S Kosovem není v současnosti taková dohoda uzavřena. Účast na těchto programech však kosovské občany přiblíží evropskému projektu. Než bude uzavřena rámcová dohoda, budou činnosti rozvíjející kapacitu organizací občanské společnosti, obcí a kulturních subjektů a pomoc při rozvíjení jejich kontaktů s EU a regionálními protějšky podporována nástrojem předstupu pomoci. Komise posoudí, zda by bylo možné podpořit kulturní výměny a poskytování stipendií rozšířením stipendijního programu „Young Cell Scheme“, který se v současnosti týká pouze studia práva, i na oblast kultury.

8. DALŠÍ SBLIŽOVÁNÍ ODVĚTVÍ

8.1. Energetika

Hlavní překážkou hospodářského rozvoje a růstu přímých zahraničních investic v Kosovu jsou přerušované dodávky elektrické energie. Bez spolehlivých a udržitelných dodávek energie bude hospodářský rozvoj Kosova omezen.

Privatizace částí odvětví energetiky odstraní výrazný tlak na rozpočet Kosova a umožní investice do dalších prioritních oblastí. Povede také ke zvýšení účinnosti a efektivnosti dodávek energie. Je třeba zlepšit inkaso plateb, aby energetické společnosti byly schopny zabezpečit spolehlivější dodávky energie. Privatizace je ale jen součástí řešení. Kosovo rovněž potřebuje zvýšit svoji účast na regionálních dohodách o spolupráci v energetice a výrobě elektrické energie, provést opatření na snížení poptávky po energii a více využívat obnovitelné a alternativní zdroje energie.

Další účast Kosova na Smlouvě o Energetickém společenství je naprosto nezbytná. Kosovo musí tuto účast jak zintenzívnit, tak rozšířit její rozsah, aby se týkala i vyrovnávacího mechanismu pro přenosové soustavy a mechanismu přidělování kapacity. Všechny strany v regionu musí Kosovu umožnit využívat výhod, které tyto mechanismy poskytují, jako rovnoprávnému partnerovi. Dodavatelé energie, regulační orgány a další operátoři v Kosovu musí plně využívat stávající dohody o regionální spolupráci. Země se musí podílet na využívání výhod, které přináší iniciativy EU v oblasti energetické účinnosti a obnovitelné energie. To je také v zájmu regionu jako celku.

8.2. Doprava

Kosovo musí urychleně zlepšit svou dopravní infrastrukturu. Za tímto účelem zahájilo rozsáhlý program stavby silnic, jenž však klade výraznou zátěž na jeho rozpočet. Je nutno

nalézt alternativní zdroje financování. To by mělo tvořit součást vyrovnaného přístupu, který umožní také provádění investic do železnic a financování údržby silnic a zároveň novou výstavbu. Kosovo musí nadále vyvíjet úsilí o provedení dohody o vytvoření společného evropského leteckého prostoru, včetně *acquis* v oblasti letecké dopravy.

Cílem Smlouvy o Dopravním společenství je spojit postupné provádění *acquis* v oblasti dopravy do vnitrostátních právních předpisů signatářů této smlouvy s postupnou integrací na trhu EU a na regionálním trhu. Smlouva je pro Kosovo velmi důležitá. Všechny strany této smlouvy musí zajistit začlenění Kosova, aby se mohlo plně účastnit souvisejících iniciativ. Kosovo potřebuje vypracovat plán pro používání *acquis* v oblasti pozemní dopravy a využívat předpisů o integraci regionálního trhu.

8.3. Životní prostředí

Životní prostředí v Kosovu je lety znečišťování a zanedbávání poškozeno. Odhaduje se, že elektrárny v této zemi produkují 25 tun popílku a prachu za hodinu, což je 74krát více, než povolují normy EU. Problematickou oblastí jsou také vodní zdroje. Pouze 70 % obyvatelstva je připojeno ke zdrojům pitné vody a pouze jedna třetina je připojena ke kanalizaci. Zlepšení životního prostředí v Kosovu je nezbytné pro zlepšení zdraví jeho občanů. Kosovo nadále vykazuje dobrý pokrok při provádění norem EU do svých právních předpisů. Trpí však nedostatkem kapacity a zdrojů zajišťujících řádné provádění. Méně než 1 % rozpočtu Kosova je určeno na financování činností v oblasti ochrany životního prostředí.

Kosovo využívá regionálních činností EU v oblasti životního prostředí, jako je pomoc v současnosti poskytovaná centrem regionální spolupráce pro životní prostředí při přijímání, provádění a prosazování právních předpisů. Účastní se také činnosti sítě RENA (*Regional Environment Network for Accession*), jejímž prostřednictvím provádí výměny osvědčených postupů, buduje správní kapacitu a má přístup ke vzdělávání. Komise navrhuje, aby tyto aktivity byly doplněny, mimo jiné prostřednictvím facility pro projekty v oblasti infrastruktury, o pomoc při přípravě projektů, které by financování z prostředků mezinárodních finančních institucí pomohlo realizovat.

9. ÚČINNÁ A OTEVŘENÁ REGIONÁLNÍ SPOLUPRÁCE

Regionální spolupráce je podstatným prvkem politiky EU pro jihovýchodní Evropu. Pro Kosovo je klíčová v jejím programu přibližování se k Evropě. Pokračující účast na iniciativách regionální spolupráce a začleňování do nich je pro tuto zemi důležité z obchodního, hospodářského i politického hlediska.

Mise UNMIK je jménem Kosova signatářem řady dohod o regionální spolupráci. Součástí mandátu reorganizované mise UNMIK je podpora vnějšího zastupování Kosova. Kapacita této mise je však omezená. Kosovo by při svém úsilí o zkvalitnění spolupráce se sousedními zeměmi mělo prospěch z konstruktivního a pragmatického přístupu. Potřebuje strategicky využívat prostředky, jež má k dispozici. Vláda Kosova musí vydat jasný a souhrnný soubor pokynů pro všechny veřejné instituce, které se budou jednotně uplatňovat na všech úrovních regionální spolupráce. Musí se také plně účastnit činnosti nově založeného Regionálního institutu pro veřejnou správu. Všechny strany příslušné dohody musí zajistit začlenění Kosova.

Komise se připojuje k výzvě delegace EU vyslovené na setkání rady pro regionální spolupráci v Kišiněvě v červnu 2009, která vybídla všechny dotyčné strany, aby zaujaly konstruktivní

přístup k nalezení pragmatických způsobů, jak zajistit otevřený charakter regionální spolupráce v jihovýchodní Evropě. Komise důrazně vyzývá všechny strany ke hledání praktických a pragmatických řešení a je připravena být při této činnosti nápomocna.

10. NOVÁ FÁZE DIALOGU EU S KOSOVEM

Kosovo je součástí procesu stabilizace a přidružení. První setkání se konalo v roce 2003. V roce 2007 byl vytvořen posílený mechanismus sledování procesu stabilizace a přidružení. V nové fázi vztahů mezi EU a Kosovem by se měl tento mechanismus rozvinout do většího politického dialogu zaměřeného na pokrok při provádění reforem a spolupráci.

Plenární zasedání by mělo být právě příležitostí k projednání priorit evropského programu Kosova. Obsah schůzek, kde se budou projednávat jednotlivá odvětví, bude obdobný s politickým dialogem s kandidátskými a potenciálními kandidátskými zeměmi. Zaměří se na evropský program Kosova, budování institucí a na přijímání, provádění a prosazování evropských norem. Průřezové otázky jako reforma veřejné správy a soudnictví si zaslouží hlubokou pozornost.

Schůzky se budou konat pravidelně, což umožní účinnou přípravu, koordinaci a sledování toho, jak Kosovo plní své závazky. To je důležité pro to, aby pomoc byla poskytována cíleně a aby odrážela výsledky vzájemných hodnocení. Tyto tematické schůzky se budou konat jak v Prištině, tak v Bruselu, což umožní větší účast útvarů Komise. Aby se zvýšilo zapojení občanské společnosti do procesu přibližování, bude se každoročně konat setkání s organizacemi občanské společnosti.

Komise navrhuje, aby tento proces byl přejmenována na „dialog procesu stabilizace a přidružení“.

11. LEPŠÍ VYUŽÍVÁNÍ FINANČNÍ POMOCI ES

Kosovo využívá značnou finanční pomoc ES. Na dárcovské konferenci pro Kosovo konané v roce 2008 přislíbila Komise více než 500 milionů EUR. V období 2007–2009 obdrželo Kosovo z nástroje předvstupní pomoci 359 milionů EUR. Současný víceletý orientační finanční rámec na období 2010–2012 poskytuje Kosovu dalších 206 milionů EUR. Pod přímým řízením styčné kanceláře Komise v Prištině dosáhlo Kosovo při provádění nástroje předvstupní pomoci dobrého pokroku. Je třeba, aby na něm dále stavělo.

Pomoc z nástroje předvstupní pomoci je třeba poskytnout na řešení omezeného počtu hlavních priorit, které musí úzce souviset s programem evropských reforem v Kosovu a přihlížet k odhadovaným nákladům na odvětvové strategie. Při výběru projektů by se mělo přihlídnout k lepšímu plánování, jejich prioritě a pořadí a k lepší koordinaci s ostatními dárci. Bude posouzena možnost přidružení ostatních dárců k řízení nástroje předvstupní pomoci v oblastech, v nichž mají komparativní výhodu. Po dárcovské konferenci by měla být posílána odpovědnost Komise za projekty v rámci nástroje předvstupní pomoci.

Přeshraniční spolupráce v rámci složky II nástroje předvstupní pomoci může cenným způsobem přispět k usmíření a dobrým sousedským vztahům. Kromě toho přístup „učení se praxí“ v rámci přeshraniční spolupráce by přispěl k budování kapacit na místní úrovni. Komise je toho názoru, že postupné uvolňování prostředků ze složky II nástroje předvstupní pomoci je včasné a vhodné.

12. ZÁVĚRY A DOPORUČENÍ

Evropská Rada opakovaně potvrdila, že Kosovo sdílí evropskou perspektivu západního Balkánu. V tomto sdělení jsou vymezeny nástroje, jež může EU mobilizovat na podporu politického a sociálně ekonomického rozvoje Kosova. Kosovo dosáhlo určité politické stability, nicméně situace v oblasti bezpečnosti stále stabilní není. Tato země nesmí na cestě západního Balkánu do EU zůstat pozadu.

Členské státy EU mají na status Kosova různý názor. To by však nemělo být překážkou výrazného pokroku ve vztazích mezi EU a Kosovem. Cesta odlišných postojů k uznání Kosova, avšak jednotnosti v závazcích, funguje a měla by být podporována. Aniž by byl dotčen status Kosova, navrhuje Komise, aby EU učinila řadu praktických kroků k zajištění postupného pokroku Kosova k Evropě. Protože Kosovo postupuje v provádění svého evropského programu, Komise navrhuje následující kroky:

- pokračovat strukturovaným způsobem kupředu, aby se kosovští občané přiblížili EU, a to prostřednictvím vízového dialogu s perspektivou případného uvolnění vízového režimu, až budou provedeny nezbytné reformy a splněny příslušné podmínky.
- prodloužit platnost autonomních obchodních opatření a, jakmile Kosovo splní příslušné požadavky, navrhnout směrnice pro jednání v patřičné době o obchodní dohodě;
- jakmile začne fungovat obchodní dohoda, usnadnit účast Kosova v celoevropsko-středomořské kumulaci pravidel původu;
- postupně začleňovat Kosovo do systému hospodářského a fiskálního monitorování, který byl ustaven se západním Balkánem;
- posoudit možnost uzavřít s Kosovem rámcovou dohodu o obecných zásadách účasti na programech Společenství a na tomto základě připravit směrnice pro jednání;
- posílit a prohloubit účast Kosova v procesu stabilizace a přidružení prostřednictvím pravidelného dialogu o stabilizaci a přidružení;
- postupně aktivovat složku přeshraniční spolupráce v rámci nástroje předvstupní pomoci (složka II) pro Kosovo.

Komise poskytne uvedeným iniciativám finanční a technickou pomoc.